

Villilän Kartanon historia

Villilän Kartanon empiretyylinen päärakennus vuodelta 1852.
Villilän Kartano, Villiläntie, Nakkila. Valokuva: Villilän Kartanonrouvat -kuva-arkisto.

Koonnut Terja Wahlberg

2021

Villilän Kartanon alkuvaiheet

Villilän säteriratsutila on todennäköisesti saanut alkunsa 1450-luvulla, jolloin Kokemäen Villiön kylän asukkaat perustivat nykyisen kartanon paikalle torpan. 1600-luvun alussa kolme paikalla sijainnutta verotilaa sulautuivat yhdeksi kartanoksi.

Von Jordanit vv. 1638–1788

Vuonna 1638 Ruotsin kuningas Kustaa II Aadolf aateloi Michell (Mikael) von Jordanin ansioistaan kolmikymmenvuotisessa sodassa. Suomessa von Jordan sai läänityksiä eri puolilta Satakuntaa ja Hämettä. Läänityksenä tuli myös Villilän kartano sekä runsaasti maita ulottuen Raumalle ja Ulvilaan. Mikael von Jordan toimi myös Viipurin ja Savonlinnan maaherrana. Hän kuoli Tukholmassa ennen joulukuun puoliväliä 1652 ja haudattiin 30. joulukuuta saksalaiseen kirkkoon. Vuonna 1655 Jordanin jäännökset siirrettiin Raumalle Pyhän Ristin kirkkoon, josta hänen suvulleen annettiin hautapaikka. Mikael von Jordanin puoliso Christina van Monkhoven sai perintönä puolestaan Suomen ja Uplannin läänitykset, ja häneltä ne periytyivät pariskunnan nuoremmille lapsille.

Isossa reduktiossa* 1600-luvun lopulla kartano peruutettiin kruunulle, mutta Jordanit säilyttivät asumisoikeutensa ja saivat kartanon myöhemmin uudestaan omistukseensa. Villilän isäntinä ovat olleet ainakin ratsumestari Juhan Jordan ja kornetti Juhana Henrik Jordan.

**reduktio: Ruotsin valtakunnan historiassa sellaisten tilojen ja verojen palauttamista kruunulle, jotka olivat läänittämällä tai muulla tavoin luovutettu maalliselle tai hengelliselle rälssille.*

Avellanien aika vv. 1788–1888

Villilän Kartano maineen myytiin v. 1788 Kokemäen rovasti Kustaa Avellanille. Villilän Kartano oli Avellan –suvun hallussa 100 vuotta. Tunnetuin henkilö Avellanien suvussa oli laamanni Kaarle Fredrik Avellan, joka sai aikaan monia merkittäviä uudistuksia Nakkilassa, mm. Nakkila erotettiin omaksi kirkkoherrakunnaksi Ulvilasta. Kaarle Fredrikin vaimon kerrotaan tuoneen myötäjäisinään nakkilalaisen keinutuolin "esi-isän" Ahvenanmaalta.

Kartanon nykyinen, empiretyylinen päärakennus on rakennettu Kaarle Fredrik Avellanin aikana v. 1852. Kartanon on piirtänyt Engelin yksi merkittävimmistä oppilaista A.F. Granstedt, joka tunnettiin ehkä parhaiten kirkkojen suunnittelijana. Granstedt ei myös koskaan nähnyt kartanoa valmiina, vaan hän kuoli kolme vuotta ennen rakennuksen valmistumista. Villilän Kartano on kaksikerroksinen, alkujaan 17 huonetta käsittävä puurakennus.

Pohjalat ja Grönlundit vv. 1888–1971

Laamannin kuoltua hänen perillisensä myivät kartanon Arantilan Pohjalasta kotoisin olleelle Frans Stefan Pohjalalle v.1888. Hän oli naimisissa Yyterin kartanon tyttären Marian kanssa, jonka rahoilla kartano varsinaisesti ostettiin. Vuonna 1905 kartanossa aloitti toimintansa Satakunnan maanviljelysseuran omistama karjatalouskoulu.

Marian ja Fransin tytär Emma ja tämän puoliso Edward Grönlund tulivat kartanon omistajiksi v.1909. Kansalaissodan jälkeen kartanon maista erotettiin 20 torppaa ja myöhemmin vielä 12 asutustilaa. Kartanon pinta-ala oli tästä huolimatta vielä 1930-luvun alussa 1118 ha.

Kartanon puiston on 1930-luvulla suunnitellut Saksassa opiskellut puutarha-arkkitehti Paul Olsson. Päärakennuksen lisäksi alueella sijaitsevat Sigurd Frosteruksen ja Ole Gripenbergin vuonna 1925 suunnittelema kaksikerroksinen tallirakennus, punatiilinen vuonna 1864 valmistunut navetta sekä karjatalouskoulun asuntolaksi rakennettu kaksikerroksinen talo. Navetta oli valmistuessaan Suomen suurin. Se on yli 60 metriä pitkä ja 21 metriä leveä.

Asuntola on rakennettu vuonna 1935 arkkitehti Heikki Tiitolan suunnitelmien mukaan. Alueella on myös Ola Gripenbergin piirtämä viljamakasiini, joka on valmistunut vuonna 1925, sekä Uno Sjöströmin suunnittelemat autotalli ja pumppuhuone vuodelta 1922.

Sotien jälkeen kartanon alueet kutistuivat vielä huomattavasti. Kartanon lahjoittamille maa-alueille on Nakkilassa rakennettu muun muassa Arantilan ja Lattomerén koulut, urheilukeskus sekä Arantilan silta. Myös Kirkonseudun koulun ja pappilan alueet ovat entisiä kartanon maita.

Edward Grönlund toimi Villilän Kartanossa v.1905 toimintansa aloittaneen karjanhoitokoulun johtajana. Hänen kuoltuaan v. 1932, Emma hoiti kartanoa poikansa Laurin avustuksella. Emma Grönlund kuoli v. 1969. Emman elämän loppuaikoina ja varsinkin kuoleman jälkeen kartanon hoito jäi heikolle tolalle ja niinpä perikunta myi kartanon Nakkilan kunnalle v. 1971.

Omistajat vaihtuivat vv. 1971–2002

Kartanon maita kaupan myötä siirtyi uudelle omistajalle 380 ha, pääosin metsää, mutta myös viljelysmaita. Villilän vanhoille viljelysmaille alettiin rakentaa nykyistä kuntakeskustaa.

Kartano rakennuksineen oli päässyt todella huonoon kuntoon ja oikeastaan koko 70 –luvun rakennuksille ei tehty mitään. Kunta katsoi, ettei sillä ollut varaa kunnostaa ja ylläpitää kartanoa ja sen lukuisia rakennuksia. Niinpä kunta päätti v. 1976 myydä kartanon rakennuksineen Nakkilan Konepaja Oy:lle. Konepajan silloinen toimitusjohtaja Arvi Kivioja päätti, että kartano kunnostetaan ja saatetaan nykyaikaiseen kuntoon, joten vuosina 1980–1982 kartanoa kunnostettiin yli 3 miljoonalla markalla. Samalla kunnostettiin myös kartanon

puutarhaa sen aikaisten ihanteiden mukaan.

Villilän Kartano palveli koulutus-, kokous- ja edustustilana Nakkilan Konepajalle aina vuoteen 2002 asti, jolloin kartano jälleen kerran myytiin.

Kiinteistösaakeyhtiö Nakkilan Villilän Kartano vuodesta 2002–

Vuonna 2002 kartanon omistajaksi tuli Kiinteistösaakeyhtiö Nakkilan Villilän Kartano (omistajana Nakkilan kunta). Kunnan omistukseen siirtyi kaupassa myös kahdeksan hehtaaria maa-alueita.

Villilän alueella aloitettiin mittavat korjaustyöt, jotka kohdistuivat sekä rakennuksiin että ympäristöön. Korjaukset aloitettiin vanhasta **kivinavetasta**, joka oli aikoinaan ollut yksi Suomen suurimpia kivinavetoita 180 lehmällään. Kivinavetan tilat remontoitiin siten, että yläkertaan tehtiin tilat Villilä Studioille elokuvatuotantoja varten ja alakertaan valmistui media- ja kulttuuriopetuksen tilat Satakunnan käsi- ja taideteollisuusoppilaitokselle (nyk. Sataedu Nakkila). Villilä Studioilla on tehty v. 2003 lähtien 18 pitkäa elokuvaa mm. Timo Koivusalon Sibelius, Täällä Pohjantähden alla sekä Risto Räppääjä -elokuvia.

Kartanon alueella entisöitiin myös vanha **väensauna**, josta tehtiin elämyssauna paljuineen. Lisäksi vuonna 2005 remontoitiin karjanhoitokoulun v. 1932 rakennettu asuntola Villa Emma nykyaikaiseksi hotelliksi. **Puutarhassa** tehtiin v. 2006 mittavat remontit palauttaen kartanon vanhaa puutarhaa, mutta samalla säilyttäen myös osin 1980-luvulla remontoitua puutarhaa. Puutarhan suunnitelman teki maisema-arkkitehti Camilla Rosengren (Ympäristötoimisto Oy / Miljöbyrå Ab). Hän myös valvoi puutarhan kunnostustyöt. Puutarhassa on nykyään esillä myös Sakari Peltolan Kivenkantaja - näyttely käsin veistettyine kivipatsaineen. Kartanolla järjestetään myös konsertteja ja näyttelyitä.

Kartanon matkailu- ja tapahtumapalvelutoiminta vuodesta 2003–

Villilän Kartanonrouvat Oy vv. 2003–2017

Villilän Kartano vuokrattiin v. 2003 syksyllä Villilän Kartanonrouvat Oy:lle. Toiminta käsitti A-oikeuksin varustetun tilausravintolan päärakennuksessa, majoitusrakennus Villa Emman, perinnesaunan sekä vanhaan autotallirakennukseen remontoitua kesäkahvilatoiminnan. Lisäksi Villilä Studioilla järjestettiin tilaisuuksia isommille ryhmille aina 300 hengen tilaisuuksiin asti.

Villilän Kartano ja Kulttuurikeskus Oy vv. 2018–2020

Ravintola-, majoitus- sekä saunatilat ja kesäkahvilatilat olivat vuokralla kolmen vuoden ajan

Villilän Kartano ja Kulttuurikeskus Oy:llä.

Nakkila Storage Oy ja Kartanonrouvat Oy vuodesta 2021–

Kartanolla yrittäjät vaihtuivat jälleen v. 2021 alusta. Nakkila Storage Oy vuokrasi tilat ja otti hoitaakseen perinnesaunan ja majoitusrakennuksen, johon perustettiin 16 majoitushuoneen Hotelli Verstaas. Hotelli Verstaan olohuonetta kutsutaan nimellä Korjaamo. Päärakennuksen ruokaravintolatoiminnasta vastaamaan tuli uudelleen Kartanonrouvat Oy.

Kuva. Majoitusrakennus Hotelli Verstaas (entinen Villa Emma). Valokuva: Nakkila Storage Oy/Verstaas Juhlat.

Villilän Kartano Nakkilassa Villiläntien päässä on yksi valtakunnan tason huippukohteista EU/LEADER-ohjelman osittain rahoittamalla Merikarhun Kierroksen vaellusreitillä. Reitin muita kohteita löydät seuraavilla linkeillä:

Nakkilan kohteet:

https://www.selkamerenystavat.fi/joomla/images/Datat/MerikarhunKierros/Nakkilan_Kohteet_versio_712021.pdf

Merikarhun Kierroksen kaikki kohteet kartalla:

<https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1zfGiJfFhtQaDsx4OB1bf1-PJMDTIMW5z&usp=sharing>